

Grøndahl: De uafhængige har ingen indvending imod dette lovforslag.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Jeg har som sædvanlig ved dette lovforslags behandling den glæde at kunne takke samtlige ærede ordførere for den tilslutning, der er givet til lovforslaget.

Jeg vil gerne i anledning af de bemærkninger, som bl. a. det ærede medlem hr. Aage Knudsen er fremkommet med vedrørende den nedsatte kommission, af hensyn til historien sige, at det ikke er 8 år siden, da jeg ikke har været minister for offentlige arbejder i mere end 7½ år, og da det er mig, der har nedsat den omtalte kommission, kan det altså ikke være 8 år siden, men man kan selvfølgelig mene, at 7 år også er tilstrækkeligt.

Nu vil jeg gerne sige, at når en lovgivning på dette område har kunnet lade sig praktisere siden 1923 og altså har 40 års jubilæum i år, kan den ikke være helt umulig. Jeg har ved de kritiske bemærkninger, der er fremsat om, hvor langsomt det går med kommissionens arbejde, gennem årene en gang imellem spekuleret på, at det var egentlig mærkeligt, at der ikke kom anerkendende ord om, at jeg kunne finde på at nedsætte en kommission; for der skulle jo gå en hel del år, før nogen minister fandt på det. Men det er jo ikke anerkendelse, man i almindelighed høster, og der er vel ikke noget at sige til, at jeg heller ikke har fået det for dette.

Med hensyn til kommissionens arbejde ligger det sådan, at det er et meget vanskeligt område. Der er forskellige juridiske opfattelser af, hvordan man skal formulere en sådan lovgivning, og det er baggrunden for, at det har taget så lang tid. Jeg håber imidlertid på, at lovforslaget kan være en kendsgerning senest til efteråret 1963.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til finansministeren af Havnstrup Clemmensen, Viggo Hauch, Henry

Christensen, Erik Eriksen, P. E. Eriksen, Asger Jensen, Axel Kristensen, Poul Møller, Nann-Hansen og Poul Sørensen:

„Vil finansministeren foranledige, at der fastlægges ensartede retningslinjer for statens afslutning af overenskomster med faglige organisationer, samt sikre, at sådanne overenskomster ikke indeholder bestemmelser om de af offentlige myndigheder ansattes forpligtelser til at være medlem af bestemte faglige organisationer eller arbejdsløhedskasser?“

Ordføreren for forespørgerne (Havnstrup Clemmensen): Staten beskæftiger nu over 60.000 ikke-tjenestemænd, og både i absolute tal og i forhold til de ca. 70.000 stats-tjenestemænd er der altså tale om en meget stor gruppe af statens medarbejdere. På denne baggrund går jeg ud fra at den højtærede finansminister er enig i, at det er et vigtigt spørgsmål, hvordan disse mange tusinders arbejdsvilkår forhandles og fastlægges. Det er derfor også umiddelbart forståeligt, at finansudvalget for få uger siden har anmodet ministeren om fremtidig at blive orienteret om samtlige de overenskomster, den højtærede minister afslutter med disse store grupper.

Jeg vil gerne have lov at understrege, at det fra alle sider anerkendes, at organisationerne har en stor og betydningsfuld rolle at spille, hvor de enkelte gruppers arbejds- og lønvilkår skal udformes, men netop derfor er det også så væsentligt for den enkelte, hvordan hans eller hendes interesser rent organisationsmæssigt bliver varetaget. Jeg tror derfor, at det i et demokratisk samfund bør være en selvfølge, at der hersker organisationsfrihed; det må i virkeligheden være en af demokratiets frihedsrettigheder, og det er lige så væsentligt, at den enkelte også værnes imod organisationstvang. Jeg går ud fra, at der fra alle sider i det høje ting er enighed om, at staten også som arbejdsgiver på disse områder må gå i spidsen.

Ud fra denne grundindstilling beder vi fra venstres og fra det konservative folkepartis side den højtærede finansminister klart oplyse tinget om, hvilke retningslinjer den høje regering egentlig følger over for sine store ikke-tjenestemandsansatte medarbejdergrupper, hvad angår forhandling og overenskomstaflutning. Jeg må gå ud

[Haunstrup Clemmensen.]

fra som en selvfølge, at den høje regering klart erkender, at staten her må følge en ensartet praksis, og jeg går endvidere ud fra, at den højtærede finansminister erkender, at det er hans pligt på disse områder at følge statens personalepolitik og sikre, at ensartede retningslinjer følges.

Jeg går ud fra, at den højtærede minister er opmærksom på, at der på disse områder i den seneste tid har været en skarp debat om i hvert fald flere administrative afgørelser, der er truffet, og jeg røber ikke nogen hemmelighed ved at sige, at vi sikkert er mange, der er overrasket over, at den højtærede minister ikke har draget omsorg for, at der på disse områder rent faktisk administreres efter ensartede retningslinjer. Jeg må henvise til de to spørgsmål, jeg har stillet til henholdsvis den højtærede forsvarsminister i indeværende folketingsår, tidenden sp. 1807, og til den højtærede minister for offentlige arbejder også i indeværende folketingsår, tidenden sp. 2022, og jeg ville i og for sig være meget interesseret i at høre, om den højtærede minister mener, at der i disse tilfælde er administreret ud fra ensartede retningslinjer. Vi beder i hvert fald om, at det foranlediges, at retningslinjer på disse områder udarbejdes og fastlægges, og netop ud fra ønsket om at sikre organisationsfrihed og værne mod organisationstvung spørger vi endvidere, om den højtærede minister er rede til at sikre, at sådanne overenskomster ikke indeholder eksklusivbestemmelser, hvorved de ansatte forpligtes til at være medlemmer af bestemte faglige organisationer eller bestemte arbejdsløsheds-kasser.

For at forebygge misforståelser vil jeg gerne have lov til at understrege, at forespørgerne finder det ganske i sin orden, at man fortsat følger statsministeriets cirkulære helt tilbage fra 7. juni 1933 om fortrinnsvis at antage medarbejdere, der har forsikret sig mod arbejdsløshed, men jeg understreger, at der her ikke er tale om statsanerkendte arbejdsløsheds-kasser. Det kan være værd at fremhæve, når man har været vidne til den meget langsomme behandling, man har givet ansøgninger om statsanerkendelse af arbejdsløsheds-kasser. Jeg behøver blot at henvise til, at min partifælle, det ærede medlem hr. Ninn-

Hansen adskillige gange fra denne talerstol har måttet virke for, at de handelsrejsendes arbejdsløsheds-kasse dog kunne få denne statsanerkendelse.

Vi har i forvejen mange organisations-skranker i dette land, og allerede af denne grund lægger vi megen vægt på, at staten ikke indgår disse overenskomster, som forpligter de af offentlige myndigheder ansatte til at være medlemmer af bestemte faglige organisationer eller bestemte arbejdsløsheds-kasser. Vi afventer nu den højtærede ministers redegørelse for, hvilken praksis staten følger, og vi håber meget på, at den højtærede minister vil erklære sig rede til at fastlægge sådanne ensartede retningslinjer for statens afslutning af overenskomster med ikke-tjenestemandsansat personale, at det derved sikres, at overenskomsterne ikke indeholder eksklusivbestemmelser, men at man tværtimod er rede til fra statens side at sikre organisationsfrihed og værne mod organisationstvung.

Finansministeren (Poul Hansen): Inden jeg besvarer den stillede forespørgsels direkte spørgsmål til mig, vil jeg gerne som baggrund herfor give nogle mere almindelige oplysninger.

Efter tjenestemandslovens vedtagelse i 1958 blev der iværksat overvejelser vedrørende de forskellige ansættelsesformer i statstjenesten, og herved opnåedes der som bekendt almindelig enighed om i princippet at bevare den pensionsberettigende tjenestemandsansættelse for alle, der opnår fast og vedvarende ansættelse i staten. Tjenestemandantallet er da også forøget siden 1958, men samtidig beskæftiger staten et meget stort antal ikke-tjenestemand. Dette skyldes for det første, at mange beskæftigelser ikke er af permanent karakter, ligesom staten også har brug for mange arbejdere, der kun beskæftiges i en del af året. Hertil kommer, at der ved rekrutteringen af visse grupper af ansatte med vedvarende, fast beskæftigelse har været fremsat ønske om i stedet for tjenestemandsansættelse at opnå ansættelse på overenskomstmæssigt faste vilkår. Dette gælder f. eks. for civilingeniører, jurister og sygeplejersker.

Antallet af tjenestemand og ikke-tjenestemand er omtrent lige stort, hvilket også

[Finansministeren.]

bekræftes af lønkontoens og medhjælpskontoens størrelse, der hver er på 1,3 milliarder kr. Jeg vil anslå antallet af beskæftigede ikke-tjenestemænd til 60.000-65.000, og dette personale er fordelt på et stort antal grupper. Jeg kan eksempelvis nævne ufaglærte og faglærte arbejdere, konstruktører, teknikumingeniører, civilingeniører, magistre og jurister. Det er klart, at det ikke lader sig gøre at træffe individuelle lønaftaler for dette store personale. Forhandlinger om generelle lønvilkår må føres med de faglige organisationer, der repræsenterer de forskellige grupper.

Det er også naturligt, at de truffne aftaler nedfældes i egentlige overenskomster. Af sådanne overenskomster har staten sluttet ca. 150. Heraf er 24 indgået med finansministeriet for grupper, der er beskæftiget under ensartede forhold i en række styrelser. Det er i hovedsagen funktionæroverenskomster. Som eksempler kan jeg nævne overenskomsten med Handels- og Kontorfunktionærforbundet, overenskomsterne med teknikumingeniørerne, med civilingeniørerne og med juristerne. De øvrige overenskomster er indgået med den enkelte styrelse, f. eks. statsbanerne, civilforsvaret o. s. v.

Ved fastlæggelsen af overenskomsternes indhold bestræber man sig selv sagt for at fastsætte lønniveauet i størst mulig overensstemmelse med forholdene på det private arbejdsmarked. Dette er på den ene side nødvendigt for at kunne bevare konkurrencemulighederne om arbejdskraften, og på den anden side tilsiger almindelige økonomiske hensyn, at man fra statens side søger at undgå overbud. En sammenligning med lønforholdene uden for staten er på mange og betydningsfulde områder forholdsvis let at drage på grundlag af lønstatistikker m. v., mens det på andre områder er vanskeligt med sikkerhed at fastslå indtægtsniveauet på det private arbejdsmarked.

Som nævnt afsluttes overenskomsterne af statsstyrelserne og de forskellige faglige organisationer, og der har gennem årene kun undtagelsesvis været tvivl om, med hvilke organisationer overenskomst bør afsluttes. Fra de seneste år foreligger imidlertid to tilfælde, hvor spørgsmålet om den rigtige overenskomstafslutning har givet

anledning til diskussion. Jeg tænker her på de to lønaftaler for forsvarets materielbetjente og statsbanernes rutebilchauffører, som i den senere tid har givet anledning til spørgsmål her i tinget; og som den ærede ordfører for forespørgerne også nu nævnte.

Disse sager belyser den problemstilling, som kan komme til at foreligge, selv om sager af denne art som nævnt ikke er hyppigt forekommende. Jeg skal gå lidt nærmere ind på dem. Den første vedrører som nævnt forsvarets materielbetjente. Problemet i denne sag er, at to organisationer, henholdsvis HK og forsvarets civilfunktionærorganisationer, begge har rejst krav om afslutning om en kollektiv overenskomst for materiefunktionærgruppen under forsvaret. Som justitsministeren på forsvarsministerens vegne oplyste den 12. december 1962 her i tinget på et spørgsmål fra den ærede ordfører for forespørgerne, fremgik det af en undersøgelse, som blev foretaget sidste år, at forsvarets civile funktionærorganisationer repræsenterer et klart større antal af materiefunktionærer i hæren end HK, der til gengæld omvendt repræsenterer klart det største antal af det tilsvarende personale i søværn og flyvevåben.

Hvis man ser på forsvaret under ét, har hver af parterne omkring halvdelen af de ansatte som medlemmer. Der har været og er vel stadig nogen tvivl om det sidste punkt. Af de tal, som organisationerne selv har opgivet, fremgår det, at 53,4 pct. af det samlede personel er organiseret under HK, medens 66,8 pct. er organiseret under forsvarets civile funktionærorganisationer. Der skulle således være tale om en vis overlappning, og det er i praksis meget vel muligt — et forhold, som jo ikke gør det nemmere at finde en løsning. Forsvarets civile funktionærorganisationer bestrider imidlertid HKs tal, idet de hævder, at kun 49,2 pct. af det samlede personel er organiseret i HK. Det er ikke mindst på dette forhold, at forsvarets civile funktionærorganisationer begrunder deres krav om at slutte overenskomst for hele den pågældende personelgruppe.

Jeg er da helt enig i, at det ud fra almindelige administrative synspunkter ville være det mest hensigtsmæssige at slutte en overenskomst for hele området, selv om vi i

[Finansministeren.]

andre henseender, f. eks. med hensyn til tjenestemandorganisationer, har at gøre med organisationer for hver sit værn. Mens jeg var forsvarsminister, søgte jeg da også ved forhandlinger med de to organisationer — og jeg vil gerne understrege, at forsvarsministeriet har et særdeles godt forhold til begge organisationer — at finde en acceptabel løsning på denne linje, men det viste sig umuligt.

Da det nu, som jeg har nævnt, er ubestridt fra alle sider, at et klart flertal af personelgruppen inden for hæren er organiseret under forswarets civile funktionærorganisationer og et klart flertal inden for flyvevåbnet og søværnet er organiseret inden for HK, opstod den tanke at dele området i to overenskomster, således at de to organisationer begge fik overenskomst for det område, hvor de hver for sig har organiseret et flertal af de ansatte. Selv om en sådan løsning ikke tilfredsstillen den, der søger efter klare og enkle linjer i alle forhold, så svarer den bedst til de faktisk eksisterende organisationsforhold, og jeg tror, at den alt taget i betragtning også bedst svarer til forswarets tarv.

Hertil kommer, at denne løsning må skønnes at være vel forenelig med den praksis, der kendes inden for funktionærområdet i det private erhverv, idet der i lignende overenskomster mellem HK og Kontor- og Handelsfagenes Arbejdsgiverforening findes en regel om, at en betingelse for oprettelse af en kollektiv overenskomst er, at forbundet på tidspunktet for kravets fremsættelse som medlemmer har mindst halvdelen af de beskæftigede funktionærer inden for det område, overenskomsten tilsigter at omfatte. I det foreliggende tilfælde har HK netop for det område, for hvilket man ønsker overenskomst, nemlig søværnet og flyvevåbnet, som nævnt et større antal af de ansatte som medlemmer end forswarets civile funktionærorganisationer og et antal, der ligger over halvdelen af samtlige ansatte.

Medens der således som nævnt for materielpersonalets vedkommende har været tale om at oprette overenskomster på områder, der ikke tidligere har været overenskomstdækket, er forholdet for statsbanernes rutebilchauffører det modsatte. Altså

jeg gør opmærksom på, at der ikke tidligere har været overenskomster for materielpersonalet, medens det modsatte gør sig gældende for rutebilchaufførerne. Statsbanerne har siden begyndelsen af 30'erne haft overenskomster med Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund om statsbanernes ikke-tjenestemandsansatte arbejdere, herunder rutebilchaufførerne.

Som det vil være det høje ting bekendt fra tidligere drøftelser her i tinget i forbindelse med et spørgsmål, som den ærede ordfører for forespørgerne stillede den 16. januar i år til ministeren for offentlige arbejder, repræsenterer forbundet af chauffører ved DSBs rutebiler ca. 70 pct. af samtlige de ved statsbanernes rutebiler beskæftigede chauffører. Efter de eksisterende arbejdsretlige regler ses selv denne omstændighed imidlertid ikke at kunne begrunde et krav om oprettelse af en særlig overenskomst, i hvert fald ikke når det pågældende område i forvejen er dækket af en overenskomst.

Det er naturligt og efter mit skøn helt i overensstemmelse med praksis på det private arbejdsmarked, når statsbanerne føler sig bundet af den skabte kutyme med hensyn til optagelse af forhandlinger om overenskomstfornyelser med den part, der har sluttet de tidligere overenskomster. Hertil kommer imidlertid, at chaufførerne ved DSBs rutebiler, som det også blev oplyst her i tinget af ministeren for offentlige arbejder den 16. januar, kun udgør en tiendedel af statsbanernes samlede antal ikke-tjenestemandsansatte arbejdsmænd og specialarbejdere, et forhold, som staten naturligt må tage hensyn til, ligesom det forhold, at Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund i kraft af, at dette forbund repræsenterer flertallet af arbejdsmarkedets chauffører, bedst kan sikre statsbanerne tilstrækkelig rekruttering til chaufførgruppen.

Efter min opfattelse er den af statsbanerne fulgte fremgangsmåde i overensstemmelse med de almindelige arbejdsretlige regler og kutyper, og jeg tror, at den også i praksis på længere sigt bedst medvirker til at skabe rolige og stabile forhold på dette betydningsfulde trafikområde.

De to fremdragne sager illustrerer hver for sig de problemer, som staten kan komme til at stå over for, når der er tale om at

[Finansministeren.]

afslutte nye overenskomster. Når man derfor spørger mig, om jeg vil foranledige, at der fastlægges ensartede retningslinjer for statens afslutning af overenskomster med faglige organisationer, må jeg svare, at det selvfølgelig vil være finansministeriets bestræbelse at nå så stor ensartethed som muligt, men det er nu engang sådan, at der for et så mangeartet arbejdsområde, som staten udgør, gør sig mange specielle forhold gældende, og det må der i hvert enkelt tilfælde være mulighed for at tage hensyn til.

Jeg skal herefter gå over til anden del af de ærede medlemmers forespørgsel, nemlig spørgsmålet om de af offentlige myndigheder ansattes forpligtelser til at være medlem af bestemte faglige organisationer eller arbejdsløsheds-kasser.

Denne sag har senest været gjort til genstand for indgående drøftelser her i det høje ting i foråret 1962 i forbindelse med behandlingen af forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. Der er rejst det spørgsmål, om finansministeriet eventuelt ved kommende forhandlinger om overenskomstfornyelserne vil søge at fjerne de bestemmelser, som stadig findes i en del overenskomster om pligt til at være arbejdsløshedsforsikret i bestemte kasser eller pligt til at være medlem af et bestemt fagforbund. Jeg mener, at staten af grunde, som det ikke skulle være nødvendigt at gentage ved denne lejlighed, må være interesseret i, at lønmodtagerne forsikrer sig mod arbejdsløshed. Derfor er jeg også tilhænger af, at staten fortrinsvis anvender arbejdsløshedsforsikret arbejdskraft, og at der ikke gøres noget for at fjerne overenskomstbestemmelser, som tager sigte herpå, og jeg forstår, at jeg herved er i fuld overensstemmelse med den ærede ordfører for forespørgerne.

Derimod mener jeg ikke, at staten som sådan kan have nogen interesse i de eksklusivbestemmelser, der går ud på at påbyde medlemskab af bestemte faglige orga-

nisationer eller bestemte arbejdsløsheds-kasser. På den anden side kan sådanne bestemmelser vel ikke betragtes som ulovlige. For det private arbejdsmarkeds vedkommende er de i hvert fald ikke blevet underkendt ved domstolene. Det naturlige vil være, at staten ved fremtidige nye overenskomster eller overenskomstfornyelser søger at undgå sådanne bestemmelser. Om vi helt kan nå dette mål, må dog, ikke mindst hvor det drejer sig om fornyelse af løbende overenskomster, bero på det standpunkt, der indtages af den anden part i overenskomstforholdet. Der kan tænkes tilfælde, hvor det dels er uden praktisk betydning at undgå bestemmelser af denne art, dels kan være stridende mod statens interesser at lade en i øvrigt acceptabel overenskomstfornyelse springe på grund af uenighed på dette punkt.

Ordføreren for forespørgerne (Havnstrup Clemmensen): Jeg vil gerne takke den højtærede finansminister for den redegørelse, vi nu har fået, og jeg vil gerne have lov til særlig at takke for udtalelsen om, at det vil være ministeriets bestræbelse at nå så stor en ensartethed vedrørende overenskomstafslutningerne som muligt, ligesom jeg lægger megen vægt på den udtalelse, den højtærede minister fremførte om, at man fremtidig ville søge at undgå eksklusivbestemmelser i de overenskomster, som staten skal forny på det ene eller det andet felt.

Jeg tror altså på dette område at kunne konstatere, at den højtærede minister i og for sig har de rigtige, også efter vor opfattelse rigtige, principielle synspunkter; men jeg lægger megen vægt på, at disse smukke principper også omsætter sig i praksis, og derfor synes jeg, det må være naturligt at spørge den højtærede minister, om denne størst mulige ensartethed virkelig er praktiseret i de to tilfælde, der har været anledning til denne debat, for hvis det ikke er muligt for den høje regering at praktisere større ensartethed, end det her har været tilfældet, så har vi all mulig respekt for

[Haunstrup Clemmensen.]

viljen, men oprigtig talt ikke alt for stor beundring for evnerne på disse områder.

Det må være helt naturligt, at vi spørger den højtærede minister, om de begrundelser, der er givet i spørgsmålet om forsvarets materielmedarbejdere, også har gyldighed for andre end forsvarets materielbetjente. Det er helt klart, at der er forskel på forsvar og rutebilsdrift, men der kan vel ikke være forskel i de principper, man fra statens side her lægger til grund. Jeg minder den højtærede minister om, at den højtærede justitsminister netop den 12. december i fjor i det høje ting fremsatte nogle udtalelser i forbindelse med begrundelsen for, at man delte forhandlingsretten, hvilket selvfølgelig måtte være noget meget betænkeligt, og hvilket også den daværende finansminister, Viggo Kampmann, i 1955 advarede meget stærkt imod. Når man altså er gået så vidt i dette tilfælde at fratage en forhandlingsret — for den højtærede minister har jo helt ret i, at der her ikke har været overenskomst før, men der har været forhandlingsret, været forhandlingsret i årtier — eller i hvert fald begrænse denne forhandlingsret og gør det under den højtærede justitsministers begrundelse,

„at denne beslutning er den efter omstændighederne rimeligste, også fordi den imødekommer det pågældende personels eget ønske, som dette er kommet til udtryk i medlemstallene“,

og senere føjer til, at selv om man må erkende, at to organisationer kommer til at føre forhandlinger om de samme forhold, så forekommer det afgørende at være,

„at det vel må siges at være udtryk for medlemmernes ønske om, hvem de ønsker at være repræsenteret af, når de ved deres medlemskab har givet udtryk for, at de havde et sådant ønske“, så beder jeg — det kan i og for sig, synes jeg, ganske klart besvares — den højtærede finansminister sige os: gælder disse justitsministerielle begrundelser kun inden for forsvarets område, eller må det ikke også være andre dødelige tilladt at have disse demokratiske rettigheder?

Jeg tror også, vi må have lov at spørge, når vi nu næsten så overvældende demokratisk inden for ét overenskomstområde — det beder jeg om at man erindrer — deler

op og giver to organisationer forhandlingsret: har man så tænkt sig sådan at gå lidt frem og tilbage, hvis tallene forskyder sig — den højtærede minister er jo fra sin tid i forsvarsministeriet ikke ubekendt med, at det ikke er så forfærdelig mange personmæssige forskydninger mellem organisationerne, der skal til, før tallene stiller sig anderledes — vil man så gå tilbage igen, vil man så på den måde hvert eller hvert andet år ændre forhandlingsrettighederne, eller vil man på dette område følge den begrundelse, som den højtærede minister for offentlige arbejder har givet vedrørende rutebilejerne? Der må dog på disse områder være grund til, at vi spørger, hvilke retningslinjer det egentlig er, den høje regering som regering betragtet går frem efter på disse områder.

Må jeg have lov til netop i denne forbindelse at minde om, at den højtærede minister for offentlige arbejder skriftligt i et brev af den 29. august 1962 understregede i spørgsmålet om rutebilerne:

„På den herved givne anledning skal jeg meddele Dem, at jeg er enig med statsbanerne i, at disse under hensyn til den lange årrække, hvori der er sluttet overenskomster med Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund, finder sig bundet ved den derved skabte kutyme til at optage nye overenskomstforhandlinger med nævnte forbund.“

Det er traditionstroskab, tør man antyde. Vil det virkelig sige, at på et tidspunkt, hvor 70 pct. af disse rutebilmedarbejdere er organiseret i et selvstændigt forbund, føler man sig også ved overenskomstfornyelser forpligtet til fortsat alene at forhandle med og kun at slutte overenskomst med det forbund, der kun repræsenterer de 30 pct.? Det er mig meget vanskeligt at se, at den høje regerings smukke hensigter om så vidt muligt at skabe ensartethed virkelig er tilgodeset. Hvis det bliver ikke 70 pct., men 80 pct., er man så stadig lige traditionsbundet, vil man så stadig sige, at det er det forbund, der nu i en årrække har haft retten, der skal blive ved med at have den? Er den højtærede minister opmærksom på, at en række kasser er i den situation, at man simpelt hen ikke kan få tillidsmænd for rutebilchaufførerne, simpelt hen fordi de ikke er medlemmer af

[Haustrup Clemmensen.]

Arbejdsmandsforbundet på de pågældende pladser?

På det ene område har man den store traditionstroskab, på det andet område er man helt rede og parat til at dele op inden for et overenskomstområde. Det kan ikke være helt ukendt, at der netop for rutebilfolkenes vedkommende er en selvstændig overenskomst, særlige regler fastlagt for denne gruppe af statsbanernes medarbejdere. Og derfor beder jeg om at få at vide: hvilke af de to begrundelser er det nu, der er regeringens? Det kan ikke både være den næsten overvældende demokratiske, man anvender inden for forsvarsministeriet, og den mildest talt ikke særlig demokratiske — for at udtale mig i et parlamentarisk sprog — man anvender inden for ministeriet for offentlige arbejder.

Jeg vil også være meget interesseret i at høre, netop når vi skal belyse disse forhold, om det virkelig er den højtærede finansministers opfattelse, at de begrundelser, der af den højtærede minister for offentlige arbejder er givet på disse områder, kan være rigtige, om det er i overensstemmelse med fagretlige regler, at man understreger, at man bl. a. ikke vil give rutebilfolkene den selvstændige forhandlings- og organisationsret, fordi denne lille gruppe af medarbejdere, som har udmeldt sig af deres oprindelige organisation, efter den højtærede ministers skøn ikke har nogen mulighed for at opnå bedre overenskomstvilkår end dem, som måtte blive gældende inden for faget i øvrigt. Er det virkelig staten, der som arbejdsgiver går ind for denne betragtning, at det er arbejdsgiveren, der skal skønne over, hvorvidt den ene eller den anden organisation har bedre mulighed end andre for at tilgodese medlemmernes interesser og skaffe dem større fordele? Vil det dog ikke være en helt naturlig demokratisk tanke, at man overlod det til medarbejderne, til de ansatte, med flertallets ret at vurdere, hvilken organisation der havde bedst forudsætning for virkelig at varetage de pågældendes interesse?

Der tales i disse år, ikke mindst fra socialdemokratisk side, så meget om demokrati på arbejdspladsen. „Bedst du med dig selv begynder“, som det hedder i sangen.

Det havde dog været naturligt, om man fra statsmagten netop i et tilfælde som dette havde forsøgt at angive en retningslinje, der virkelig kunne bygge på demokratiske betragtninger.

Jeg vil også gerne have lov at spørge, når den højtærede minister nu er så elskværdig og så venlig i dag som ved andre lejligheder: er denne venlighed også til stede, i samme øjeblik de pågældende rutebilfolk trues med afskedigelse, hvis de ikke står som medlemmer af en bestemt arbejdsløshedskasse, nemlig arbejdsmændenes? At man meddeler dem officielt fra statens side, at man kan nedsætte deres lønninger, at man kan afkorte deres opsigelsesfrister, er det fremgangsmåden for den demokratiske og venlige arbejdsgiver, som finansministeren repræsenterer? Jeg vil gerne spørge, om disse notorisk indtrufne begivenheder virkelig har den høje regerings billigelse, om det er på den måde, man fortolker sin vilje og sin evne til at tage videst muligt hensyn til ensartede regler. Jeg synes ikke, det kræver megen fantasi at forestille sig, hvordan man ville udtale sig om en privat arbejdsgiver, hvis det var ham, der truede med opsigelse på dette grundlag.

Nu forstår vi, at den højtærede minister i dag giver udtryk for, at eksklusivbestemmelser vil man forsøge at undgå. Så synes jeg dog ærlig talt, at her var det første praktiske sted at undgå dem. På et tidspunkt, hvor overenskomsterne udløber for rutebilfolkene den 1. april, har dette forbund — repræsenterende altså et ganske klart flertal af de beskæftigede inden for overenskomstområdet — bedt om at få overenskomst. Det har man afslået under henvisning til den højtærede minister for offentlige arbejders svar til mig her i det høje ting.

Vil det dog ikke være naturligt, at man nu tager denne sag op til fornyet overvejelse og i hvert fald forsøger for det første at sikre, at der ikke bliver eksklusivbestemmelser, at man ikke truer statens ansatte med afsked, fordi de ikke står i en bestemt arbejdsløshedskasse? Og vil det så ikke også være naturligt, om man virkelig tog det demokratiske hensyn at lade flertallet — og her er der jo ikke, som der kan være inden for forsvarrets område, tvivl om,

[Haustrup Clemmensen.]

hvor flertallet står, — at lade flertallet, det klare flertal, der nu gennem flere år har dokumenteret sig, få forhandlingsrettighederne? Vi har jo på dette område mange højtidelige udtalelser og deklARATIONER. Det er såmænd ikke så forfærdelig mange år siden, den nuværende højtærede minister for offentlige arbejder her i tinget som ordfører for socialdemokratiet anbefalede ratifikation af den internationale konvention netop om foreningsfrihed og organisationsfrihed. Det må dog have en smule mening, skulle man tro.

Når man nu i grundloven har højtidelige bestemmelser på en række områder, ikke mindst i grundlovens § 74, hvor man taler om, at alle indskrænkninger i den frie og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundet i det almene vel, skal hæves ved lov, kunne man dog så ikke bare i dette lille tilfælde sørge for, at der var en virkelig vilje til ikke blot i ord, men også i handling at tilgodese flertallets interesser?

Jeg erkender, at det kan være menneskeligt at fejle. Det har de gamle romere allerede belært os om, idet de dog føjede til: men det er skændigt at fortsætte med fejltagelsen. Jeg mener ikke, at den højtærede minister skal erkende nogen fejl, for det vil vel være for meget forlangt; men jeg håber, at han og regeringen ud fra denne romerske indstilling i deres stille sind beslutter ikke at fortsætte med de fejltagelser, der er gjort, men snarere forsøger at rette på de uretfærdigheder, der på dette område virkelig er begået.

Jeg tror, det er afgørende for et demokrati, at der hos borgerne findes en klar tillid til, at ensartede forhold af statsmagten behandles ensartet. Det kan ikke være rimeligt og rigtigt, således som det her er sket, at to forbund bliver behandlet efter højest uensartede principper. Det skulle da nødig komme dertil, at man troede, retningslinjen var den, at det var de store socialdemokratiske dominerede forbund, der fik ret, og de mindre forbund, der ikke fik ret. Det må vi bestemt vægre os ved at tro. Derfor håber jeg som sagt, at den højtærede minister i sit stille sind — mere forlanger jeg ikke på indeværende tidspunkt — vil beslutte ikke at fortsætte med de fejltagelser, der allerede er begået.

Helge Nielsen: Den forespørgsel, der er stillet af venstre og det konservative folkeparti, kan man dele op i to afsnit. For det første er der det spørgsmål, om den højtærede finansminister vil foranledige, at der fastlægges ensartede retningslinjer for statens afslutning af overenskomster med faglige organisationer. Jeg går ud fra, at forespørgerne her ikke alene tænker på de faglige organisationer, man plejer at tænke på, fagforeninger og fagforbund, men også sigter til de faglige sammenslutninger, der omfatter jurister, økonomer, læger, tandlæger m. fl.

Til denne del af forespørgslen skal jeg ikke knytte mange kommentarer, men erklære mig helt i overensstemmelse med det svar, den højtærede minister allerede har givet. Jeg vil kun understrege, at livet jo er mangfoldigt, ikke mindst erhvervs livet, og det vil på grund af denne kendsgerning sikkert være et umuligt forlangende, at der skulle kunne fastlægges ensartede retningslinjer for statens overenskomster, al den stund det samme ikke er tilfældet ude i det private erhvervsliv. Flere af de ærede medlemmer er sikkert parthavere i overenskomster og ved, hvor vanskeligt det er.

Den anden del af forespørgslen vedrører de bestemmelser, der findes i flere af statens overenskomster, de såkaldte eksklusivbestemmelser, der henviser til pligt eller fortrinvis pligt til at beskæftige arbejdere, der er medlemmer af statsanerkendte arbejdsløshedskasser, en bestemt statsanerkendt kasse eller i enkelte tilfælde af en ganske bestemt fagorganisation.

Dette spørgsmål blev senest behandlet her i tinget i forbindelse med behandlingen af loven om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring, da det ærede medlem hr. Ninn-Hansen rettede spørgsmålet til den daværende højtærede finansminister, som gav det ærede medlem svar på spørgsmålet ved tredje behandling. Efter min opfattelse var dette svar udtømmende, men det har de ærede forespørgere ikke ment, siden spørgsmålet igen er rejst over for den højtærede finansminister.

Den iver, der lægges for dagen i dette spørgsmål, vil måske få en og anden til at tro, at det er staten, der har opfundet disse aftaler, få dem til at tro, at det kun

[Heige Nielsen.]

er staten, der har den slags aftaler. Må jeg i det følgende forsøge at give en redegørelse vedrørende disse eksklusivbestemmelser.

Mange af statens overenskomster med denne bestemmelse henviser til Stauning-cirkulæret, og jeg forstår, at det ikke er det, det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen er utilfreds med. Man kender disse eksklusivbestemmelser på et langt tidligere tidspunkt; allerede i 1912 kan man i kendelse nr. 82 fra den faste voldgiftsret se, at en arbejdsgiver er blevet dømt for ikke at overholde en sådan indgået eksklusivbestemmelse. Den faste voldgiftsret har senere gennem årene haft en række af disse sager til behandling, ligesom der ved andre domstole her i landet er truffet afgørelse vedrørende eksklusivbestemmelser.

Jeg er desværre ikke så velbevandret i dansk jura, at jeg med egne ord kan give et billede, der illustrerer, hvordan domstolene har behandlet disse sager; det vil jeg overlade til eksperter på området.

Professor Knud Illum siger i sin bog „Den kollektive arbejdsret“ noget herom. Det er i afsnittet om overenskomsternes gyldighed, hvor der på side 117 står følgende — jeg beder om tilladelse til at bringe et kort citat —:

„Ud fra almindelige retsgrundsætninger ville der navnlig kunne være tale om at anse bestemmelser i kollektive overenskomster om pligt for arbejdsgiveren til udelukkende eller fortrinsvis at beskæftige organiserede arbejdere eller for arbejderne til udelukkende beskæftigelse hos medlemmer af den modstående arbejdsgiverorganisation som ugyldige som en krænkelse af udenforståendes ret til adgang til erhverv eller arbejde. Som det senere vil blive omtalt i tredje hovedafsnit, er såvel den faste voldgiftsret som de ordinære domstole bestandig gået ud fra forudsætningen om sådanne eksklusiv- eller fortrinsaftalers gyldighed.“

Jeg tror med dette at have bevist lovligheden af sådanne aftaler; det er der heller ingen, der har bestridt, men jeg har blot med dette villet understrege, at det ikke er staten, der har opfundet disse aftaler. Jeg har her en stak af overenskomster omfattende en række private erhvervs- virk-

somheder; langt over tusinde virksomheder er underkastet disse bestemmelser. I disse virksomheder arbejder mange, mange tusinde arbejdere, og alle disse overenskomster indeholder eksklusivbestemmelser af en eller anden form, varierende fra at bestemme, at der kun må beskæftiges organiserede arbejdere til at bestemme, at arbejderne kun må arbejde hos medlemmer af en bestemt arbejdsgiverorganisation. Blandt disse overenskomster er der både overenskomster inden for Dansk Arbejdsgiverforenings område såvel som overenskomster uden for Dansk Arbejdsgiverforenings område. Dog skal det erkendes, at de færreste findes inden for Dansk Arbejdsgiverforenings område, idet Dansk Arbejdsgiverforenings love forbyder sine medlemmer at indgå på disse eksklusivbestemmelser. Det kan måske som en pudsighed nævnes, at der blandt disse overenskomster er én mellem porcelænsfabrikken Danmark og Keramisk Forbund — jeg tror, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen vil nikke genkendende hertil. I denne overenskomsts § 14 hedder det bl. a., at hele det i virksomheden beskæftigede personale skal være medlem af Keramisk Forbund.

Som det sikkert vil være de fleste i denne sal bekendt, findes der ud over de skrevne overenskomster en meget lang række mundtlige, kutymemæssige aftaler, aftaler, der i fagretlig henseende er lige så gyldige og holdbare som de skrevne dokumenter. Det er over for mig oplyst fra Bryggeriarbejdernes Fagforening, at der mellem bryggeriet Carlsberg på den ene side og Bryggeriarbejdernes Fagforening på den anden side foreligger en sådan kutymemæssig aftale gående ud på, at Carlsberg ved ansættelse af ny arbejdskraft meddeler de nyantagne, at man meget gerne ser, at vedkommende bliver medlem af Bryggeriarbejdernes Fagforening. Denne aftale betyder, at der ikke arbejder uorganiserede bryggeriarbejdere på Carlsberg.

Ved en nærmere undersøgelse ser man altså, at disse eksklusivbestemmelser findes overalt i erhvervslivet, og det vil sikkert være utænkeligt, at staten ikke måtte indgå herpå, hvis man fra de pågældende forhandleres side, det være sig regeringen eller andre, kan se en overenskomstmæssig fordel heri.

Men det er ikke alene inden for erhvervs-

[Helge Nielsen.]

livet disse eksklusivbestemmelser findes. Med formandens tilladelse vil jeg gerne bringe endnu et kort citat. Hvis man ser Dansk Tandlægeforenings kollegiale vedtægters § 7, stk. 1, som det fremgår af medlemsbladet for Danske Økonomers Forening, nr. 7. for oktober 1962, står der her:

„Et medlem må ikke søge eller modtage nogen stilling som tandlæge under stat, kommune, ved sygekasser, foreninger, selskaber, offentlige eller private institutioner o. lign., før stillingen har været opslået i Tandlægebladet.“

Skulle man ønske flere eksempler af samme slags, kan man slå op i vedtægterne for Den almindelige danske Lægeforening, § 4, stk. 5, eller i Danmarks Juristforbunds vedtægter.

Jeg tror, de fleste vil give mig ret i, at dette er eksklusivbestemmelser, der fuldt ud kommer på højde med de fleste af dem, vi kender fra overenskomsterne på arbejdsmarkedet, fra overenskomsterne med staten.

Jeg omtalte tidligere, at man i Dansk Arbejdsgiverforenings love har bestemmelser, der forbyder medlemmerne at indgå på eksklusivaftaler. Denne omtale kunne måske få en og anden til at få den opfattelse, at man inden for Dansk Arbejdsgiverforening var modstandere af, at arbejderne organiserede sig. Det er langt fra tilfældet, tværtimod. Det kommer vel klarest til udtryk, hvis man læser bogen „Grundregler i dansk arbejdsret“, en bog, der er skrevet af to af Dansk Arbejdsgiverforenings fornemste jurister, to fra alle sider anerkendte dygtigheder på dette område, nemlig de herrer Allan Rise og Jens Degerbøl. Under afsnittet „Retten til at beskæftige uorganiserede arbejdere“ på side 79 kan man læse følgende — jeg beder om tilladelse til et kort citat —:

„Man kan endog sige, at det sikkert blandt arbejdsgiverne er den almindelige mening, at de står sig ved at benytte organiserede arbejdere, idet de derved dels undgår uro i virksomheden og dels har den pågældende arbejderorganisation at henvende sig til, hvis de enkelte arbejdere foretager sig noget, der berettiger arbejdsgiverne til klage.“

Det er altså Dansk Arbejdsgiverforenings mening om disse ting. Man står sig bedst

ved at beskæftige organiseret arbejdskraft. Man undgår uro på arbejdspladsen ved at beskæftige organiseret arbejdskraft. Skulle staten ikke på sine arbejdspladser søge at opnå den samme ro? Og må jeg stille ordføreren for forespørgerne dette spørgsmål: ønsker man da fra venstres og de konservatives side uro på statens arbejdspladser? Jeg kan ikke tro det; ikke mindst inden for trafikområdet kan vist alle i dette land bedst være tjent med ro på arbejdspladserne. Jeg tror også, at de arbejdsgivere, der har indgået på disse eksklusivbestemmelser, og som år efter år har fornyet de samme overenskomster, indeholdende disse eksklusivbestemmelser, herunder bryggeriet Carlsberg og porcelænsfabrikken Danmark, helt er klar over de fordele, der ligger heri.

Af de anførte grunde kan jeg ikke give forespørgerne ret i, at disse overenskomster er noget angreb på individets frie ret. Jeg ser det ikke som noget overgreb, at staten har disse eksklusivbestemmelser i sine overenskomster. Jeg ser det kun som et led, et almindeligt led i den frie overenskomstdannelse mellem staten og de kontraherende organisationer, på samme måde som det er tilfældet mellem de private arbejdsgivere og de samme organisationer.

Viggo Hauch: Da jeg havde hørt den højtærede finansministers tale, ligesom fornemmede jeg et vist forår i luften for dette spørgsmåls vedkommende, men jeg må sige, at det ærede medlem hr. Helge Nielsen har fået mig til at tvivle på, hvad der ligger i den højtærede finansministers tale, ud over at det var en klog og en moderat tale, som måske kan benyttes til at berolige os forespørgere ved tilsyneladende at være imødekommende. Der var i den tale, det ærede medlem hr. Helge Nielsen holdt, tydelige mindelser om de store taler, som den nuværende højtærede boligminister holdt for nogle år siden, da vi havde rejst dette spørgsmål.

Hvis man følger debatten op, som den har udviklet sig i de senere år, når vi fra oppositionen har rejst dette spørgsmål, kan man ikke frigøre sig for et forstemmende indtryk af fariseisme i den måde, i hvert fald det store og til en vis grad også det lille regeringsparti altid har taget spørgsmålet på. Til trods for at begge partier efter

[Viggo Hauch.]

deres program vil bekæmpe monopoler og respektere de grundlæggende menneskeretigheder, kan vi ikke frigøre os for en fornemmelse af, at disse programpunkter ikke betyder helt det samme, hvis der er tale om at udbygge socialdemokratiske fagforeningers magt.

Nu er det sådan, at den nære forbindelse, der er og altid har været mellem socialdemokratiet som politisk parti og fagforeningerne, utvivlsomt har bidraget til at forøge begges magt. Denne forbindelse er fuldt lovlig, den er der ingen, der kan sige noget imod, når blot den praktiseres på en sådan måde, at den ikke krænker det enkelte menneskes frie ret eller den lighedsgrundsætning, der behersker dansk retsopfattelse, eller den menneskerettighedernes erklæring, som den konservative ordfører hentydede til, og som er ratificeret i denne sal. Nu ved jeg nok, det irriterer adskillige på regeringsiden, at vi nu og da lægger dette spørgsmål op i dette plan, man det er nu efter min opfattelse deres fejl.

I sit svar til os kom den højtærede finansminister ind på en sammenstilling af den aftale, der er truffet om forhandlingsret i forsvarsministeriet, og den stilling, den højtærede minister for offentlige arbejder har taget, for så vidt angår DSBs chauffører, men jeg er ikke ganske i stand til at følge den højtærede minister. Jeg må tværtimod ligesom det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen bede om, at den højtærede minister i dette spørgsmål gør, hvad han kan, for at hans slutbemærkninger i svartalen til os kan blive ført ud i livet.

For os at se er der nemlig uoverensstemmelse mellem de to afgørelser. Det synes, som om man har en evne til at argumentere hver sin vej i to ikke særlig forskellige sager, og så er der altså det for os betænkelige ved det, at argumenterne i begge tilfælde går ud på at styrke den socialdemokratiske fagforeningsmagt. Uanset hvad man fra regeringspartierne har bragt ind i denne sag i årenes løb, når den har været diskuteret, så er kernepunktet i spørgsmålet — og det er meget vigtigt for befolkningen at få konstateret — om socialdemokratiet som politisk parti bruger statens magt til at forøge den socialdemokratiske arbejderbevægelses indflydelse.

Der er blevet draget mange uvedkommende spørgsmål ind i debatten. Det blev der også gjort her i dag af det ærede medlem hr. Helge Nielsen. Man hævder, at der ikke er tale om noget ulovligt, i hvert fald ikke i henhold til overenskomsterne. Man henviser til kendelser, der er afgivet af den ene og den anden ret og instans på grundlag af overenskomster. Man påberåber sig videnskabelige afhandlinger, for professor Illums vedkommende også en afhandling, der fastslår, at noget i henhold til overenskomster ikke er ulovligt, men man søger at lukke øjnene for det, som er det afgørende i sagen, og det er, at der fremdeles mange steder i befolkningen føles utryghed over for den sammenblanding af partipolitik og fagorganisation, som finder sted, og som det ærede medlem hr. Helge Nielsen med sædvanlig vredladenhed i stemmeføringen har forsøgt at føre forsvar for her i dag.

Det er i overensstemmelse med befolkningens almindelige retsbevidsthed og med dansk retspraksis at erkende lighedsgrundsætningen, og denne lighedsgrundsætning har vi set udtryk for i vigtige domsafgørelser i denne forbindelse, både højesteretsdommen fra 1932 i sagen fra Esbjerg og vestre landsretsdommen fra 1957 i Agnete Hansensagen. Det er retsafgørelser, der rører ved det, der er sagens kerne, og når den debat, som vi nu igen har givet anledning til, jævnlig opstår, er det, fordi ikke blot vi, men store dele af befolkningen ønsker, at regeringen og folketing skal sikre organisationsfriheden, og fordi vi, og det gælder i hvert for mit partis vedkommende, mener, at det nu og da stadig finder misbrug sted.

Jeg vil i denne forbindelse helt se bort fra DSUs forslag om kollektiv optagelse af alle fagorganiserede ungarbejdere i den socialdemokratiske ungdomsorganisation, for det vil alle i denne sal vist betragte som et af ungdommelig iver fremkaldt forslag, der mere er egnet til at kompromittere den faglige arbejderbevægelse end til at blive ført ud i livet. Men den højtærede finansminister og den høje regering og det ærede medlem hr. Helge Nielsen må forstå, at sådanne tildragelser sammen med andre ting af os let kan opfattes som symptomer på, at det trods de pæne ord, som den højtærede finansminister har udtalt i dag, ikke er sikkert, at socialdemokratiet helt vil leve op til den op-

[Viggo Hauch.]

fattelse af lighedsgrundsætningen, som er befolkningens og det danske retsvæsens principielle opfattelse. Det kan føre til favoritisme, ja, det kan føre til det, der er værre. Det er ikke, fordi jeg vil rippe op i alting fra fortiden, men der er endnu mennesker, der har ubehagelige erindringer om et engang meget omtalt telegram: Er De socialdemokrat, ja eller nej? Det står alene til det danske socialdemokrati at udviske denne ubehagelig erindring fra fortiden, og jeg tror ikke, det er for tidligt at gøre et alvorligt forsøg derpå.

Jeg skal ikke gennemgå statens overenskomster, som denne forespørgsel først og fremmest drejer sig om, i enkeltheder. Det er jo af det ærede medlem hr. Helge Nielsen erkendt, at der er forskellige typer, og der er også overenskomster, som pålægger organisationstvang, overenskomster, som næppe kan anses for at være helt i overensstemmelse med dansk ret. I den tale, som den højtærede statsminister som økonomi- og arbejdsminister for nogle år siden holdt, fandtes også en hel opstilling af de former for overenskomster, som staten har. Derfor skal jeg nøjes med at henvise til den tale, og skulle ærede medlemmer vende tilbage til den i øvrigt meget læseværdige tale, så vil de deri finde en passus, som ikke er uden aktuel interesse.

Den højtærede statsminister var dengang af den opfattelse, at der i det af venstre og det konservative folkeparti fremsatte forslag til beslutning manglede nærmere definitioner, og udtalte — det står sp. 3084 i Folketings-tidende for 1955—56 —:

„De ærede forslagsstillere vil måske mene, at sådanne sondringer og nærmere definitioner, som jeg her har efterlyst, kun er juridisk pindehuggeri, som ikke behøves, idet det jo er ganske klart, hvad der sigtes til, . . .“ o. s. v.

Når jeg drager denne tale frem i dag, er det, fordi jeg håber, at den højtærede statsminister vil have disse meget fornuftige ord in mente og leve efter dem, når det høje ting i morgen skal føre debatten om den i går forelagte helhedsløsning, og vil udbede sig nærmere definitioner i den forbindelse.

Det fremgik af denne tale, at der kan være forskel på organisationsbestemmelserne, og

det er fremgået af hele sagens behandling, at der til forskellig tid også har været forskellig opfattelse af, hvad staten kunne gennemføre. F. eks. giver finansministeriet både i 1942 og i 1954 udtryk for den opfattelse, at der ikke fandtes lovhjemmel til at kræve medlemskab i bestemte organisationer eller arbejdsløhedskasser for at kunne arbejde for staten. I 1957 syntes finansministeriet at have ændret denne opfattelse fuldstændigt og udtalte da, at det ikke kunne anses for faktisk muligt at beskæftige uorganiseret arbejdskraft i staten. Nu havde denne udtalelse nok et bestemt sigte, nemlig at gå imod det forslag, som venstre og de konservative dengang havde fremsat mod organisationstvang. Men denne vaklen i administrationens holdning bidrager ligesom de andre ting, jeg har nævnt af politisk art, til at give befolkningen utryghed med hensyn til de vilkår, der gælder, når disse spørgsmål skal afgøres.

Jeg fornemmede altså, som jeg sagde i indledningen, i finansministerens svar en ny tone, og jeg kan helt slutte mig til det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen, når han anerkender de betragtninger, hvormed den højtærede finansminister slutter sit svar til os. Men jeg beder dog den højtærede finansminister tage i betragtning, hvad både det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen har fremført, og det, jeg her har fremført fra forhistorien, og så lade disse velvillige ord, hvormed han synes at imødekomme vore ønsker, også føre ud i praksis.

Aage Fogh: Jeg vil gerne til indledning afgive en erklæring om, at jeg kan affinde mig med det svar, den højtærede finansminister har givet i den foreliggende sag, men jeg vil gerne føje til, at det er under de nuværende givne omstændigheder, at jeg giver denne tilslutning, fordi jeg er ganske klar over, at de problemer, vi står over for her, er så store og så omfattende, at den lille sag, der er årsagen til, at problemet nu er rejst, er af ganske underordnet betydning. Det er langt, langt større problemer, der ligger bagved, og derfor vil jeg gerne have lov til at gøre nogle bemærkninger om disse.

Den foreliggende sag drejer sig om 2 ting. For det første hvem der har forhandlingsretten i sager: løst ansatte arbejdere under staten kontra selve statsmagten, og for det

[Aage Fogh.]

andet spørgsmålet om en løsning af problemet omkring arbejdsløshedskasserne.

Hvis vi ganske kort vil se på, hvilke dimensioner disse problemer har, er der vel grund til at gøre opmærksom på, at vi i øjeblikket har dels løst ansatte, dels fastansatte medborgere, der for det sidste år, formoder jeg, har fået en lønudbetaling for hver part på 1,3 milliarder kr., d. v. s. at der i lønninger er udbetalt 2,6 milliarder kr. til det under staten fast og løst ansatte personale. Dertil kommer den pension, der udbetales til de afgåede tjenestemænd, og endelig kommer den løn, der udbetales til de tjenestemænd, der er ansat under skolen og kirken. Det vil sige, at der sådan nogenlunde nøjagtigt er udbetalt 4 milliarder kr. i løn og pension til de under staten ansatte.

Dertil kommer alle de, der i vort samfund er ansat under kommunerne og tilsvarende offentlige institutioner, hvorefter jeg regner med, at den samlede udbetaling fra stat og kommune, altså offentlige penge, vil komme til at ligge et sted imellem 5 og 6 milliarder kr. Alle disse gode kroner, lønninger og pensioner, er konjunkturbestemte; det vil sige, at denne store blok af vore medborgere, der er ansat under disse vilkår, kan være rystende ligeglåd med, hvor kronen går hen, for disse mennesker har dækning mod konjunkturerne.

Det er efter min mening ganske overordentlig vigtigt, at arbejdsforholdene og lønningsforholdene for denne store blok af medarbejdere er lagt til rette på det helt rigtige grundlag, og derfor forekommer det mig, at jeg kan have lov til at sige, at det grundlag, vi diskuterer på i dag, ikke rigtig står i forhold til de dimensioner, spørgsmålet i virkeligheden har. Bevar mig vel, ja, jeg skal da ikke sige, at det er ligegyldigt med 700 chauffører ved statsbanerne — det er det ingenlunde; der skal ikke begås nogen uret over for dem; men i forhold til hele det store problem er det ligegyldigt, og det er et spørgsmål, om ikke de kolossale udgifter, der her er tale om, er så tungtvejende, at

det kan være vanskeligt at få statsmaskineriet til at fungere tilstrækkelig solidt ud i fremtiden. Derfor vil jeg gerne benytte lejligheden til at sige til den højtærede finansminister, at jeg er tilfredsstillet med den besvarelse, der er givet i dag, under de nuværende forhold, men jeg ønsker i høj grad, at vi snarest muligt får undersøgt, grundigt og til bunds, hele problemet med ansættelse af medarbejdere, tjenestemænd, embedsmænd, i den offentlige administration. Der kunne jo være en fare for, at Parkinsons lov gør sig gældende her som andre steder. Jeg har set, også i private virksomheder, hvordan de ansattes antal formerer sig, vokser og vokser, og derfor tror jeg nok, det ville være vigtigt, om vi kunne nå til, at ministeriet vil tage hele dette spørgsmål op til grundig undersøgelse — en undersøgelse, som ikke skulle foretages af folk, der i forvejen er ansat i disse forskellige embeder og institutioner, men af folk udefra, som på uvildigt grundlag kunne bedømme hele denne historie. Jeg føler mig ikke overbevist om, at der ikke i adskillige kontorer sidder folk, der kunne undværes og benyttes til bedre arbejde andetsteds. Jeg har nogen erfaring fra de kontorer, jeg har haft forbindelse med. Jeg har nu jævnlig deltaget i møder i arbejdsløshedskasserne, og jeg er ganske sikker på, at den organisationsform, vi i dag har i vore arbejdsløshedskasser, er af en sådan art, at hvis vi gennemførte en mere rationel ordning, kunne man undvære adskillige af dem, der nu arbejder dér — folk, som da kunne benyttes på anden måde.

Derfor vil jeg gerne angående dette afsnit sige til den højtærede finansminister, at jeg tror, det er på tide, man tager hele dette problem op til undersøgelse og gennem den får klarhed over, på hvilke vilkår de pågældende skal ansættes, om vi skal have fast ansættelse eller vi skal have løs ansættelse, om vi skal have pensionsordning, som vi har det nu, eller vi skal over til den friere pensionsordning, hvad der jo er mange der ønsker. Samtidig skulle vi så også få klaret, hvordan forhandlingsretten skal være. Her

[Aage Fogh.]

ville jeg i og for sig finde det rimeligt, om man nåede frem til en ordening, hvorefter alle, der er ansat i staten og kommunerne, altså de offentligt ansatte, havde fælles forhandlingsret.

Det, de ærede medlemmer fra venstre og de konservative går ind for i dag, er kun, at 700 chauffører, der hidtil har stået i Arbejdsmændenes Arbejdsløshedskasse og derigen- nem har fået varetaget deres forhandlings- ret, nu skal kunne have deres egen fag- forening. Det er en menneskeret — bliver der sagt — og det må man gennemføre. Jeg tror, at det, der er den egentlige drivfjeder, er noget helt andet. Jeg tror, det i virkelig- heden er dette, at hvis disse chauffører fik deres egen forhandlingsret godkendt, hvad der kunne være rimeligt, fik de samtidig deres egen arbejdsløshedskasse. I den ar- bejdsløshedskasse ville der ikke være ret megen ledighed — det vil være, hvad man forsikringsmæssigt kalder gode liv. De kunne køre med en meget billig arbejdsløsheds- kasse, medens den kasse, de gik fra, arbejds- mændenes, er en af de „farligste“ med hensyn til ledighed og derfor dyreste, vi har.

Den udvikling er jeg ikke tilhænger af. Jeg er tilhænger af en reorganisation af vore arbejdsløshedskasser, men ikke på den måde, at vi får flere og flere kasser; vi skulle tvært- imod have færre. Om vi skal organisere det på den måde, at vi får industrifagkasser, eller man skulle finde en anden fremgangs- måde, skal jeg lade være usagt; men jeg har ved mange lejligheder gjort mig til talsmand for, at tiden er inde til, at man tager hele dette problem op til undersøgelse, og den er navnlig inde til det, hvis vi skulle være så heldige at kunne opretholde fuld beskæftig- else. Hvis vi kan opretholde nogenlunde fuld beskæftigelse, som vi har haft det i de senere år, er hele den organisationsform, vi i dag har i vore arbejdsløshedskasser, helt urimelig. Det, at man kører med 64 forskel- lige kasser og nu vil have flere, det er en urimelig ordening, der stiller krav om alt for megen administration, lige fra de lokale kon- torer ud over landet og op til kontorerne i toppen.

Når jeg ser, hvad vi beskæftiger os med i arbejdsnævnet, hvilke sager det er, der skal sendes ind, og som har kostet en kolossal

masse skrivelser, så er det i virkeligheden sådan, at man tager sig til hovedet. Jeg kan nævne en enkelt sag. Den drejede sig om en 1700-1800 kr. Sagens fremstilling fyldte 19 tætskrevne foliosider, og der havde været ti politiafhøringer i den. Der var administret for mange flere penge, end hele sagen drejede sig om.

Man må kunne finde andre former. Der- for henstiller jeg også til den højtærede finansminister, eller hvilken minister det nu måtte vedrøre — jeg tror i virkeligheden, det er arbejdsministeren, min henstilling skal adresseres til — at tage problemet op til undersøgelse. Det system, vi har, har vistnok virket udmærket indtil nu, men jeg tror, vi er kommet dertil, at det vil være påkrævet at gennemføre virkelige ændringer. Og hvis det skulle være sådan — det håber jeg det er — at grunden til, at de to partier har stillet denne forespørgsel, er deres sag- lige interesse i at nå frem til en bedre ord- ning af hele problemet, kan de i høj grad regne med min tilslutning dertil. Men hvis det derimod kun er et spørgsmål om at drille den siddende regering og snakke lidt politik i forbindelse med fagforeningerne, har det ikke min interesse. Men en reorganisation eller ombygning af hele virksomheden her til gavn for samfundet og for arbejderne, den vil jeg meget gerne medvirke til.

Morten Lange: Når ikke mindre end 10 forespørgere fra venstre og det konservative folkeparti mener, det er vigtigt at få taget spørgsmålet om fagorganisationerne op til behandling, er jeg helt sikker på, at medlemmerne af de faglige organisationer her i landet med rette kan spørge sig selv, om de ikke har grund til at være bekymrede over den megen omsorg; den er sikkert i højeste grad uønsket. Man har da heller ikke set, at der var så forfærdelig meget kød på det ben, som det blev fremlagt — ikke andet, end at man vil prøve på at antaste en hel del af de rettigheder, som danske fagorgani- serede arbejdere synes er rimelige og natur- lige. Jeg synes ikke, at det, der har været nævnt og er blevet trukket frem som årsag til at stille forespørgslen, giver den nogen særlig fylde og kraft, og den temmelig vidt- strakte debat, man fører om principperne, ville formodentlig slet ikke kunne føres, hvis

[Morten Lange.]

man i stedet for analyserede det problem, som har gjort, at man har stillet forespørgslen. Jeg er overordentlig lidt rørt over . . .

Formanden: Der må ikke ryges i salen!

Morten Lange: . . . den omsorg, som venstre og de konservative her har givet udtryk for.

Jeg må indrømme, at jeg forstår ikke helt det ærede medlem hr. Helge Nielsen, når han følger dette oplæg til en debat op med en udredning om hele fagbevægelsens forhold og vover sig så langt ud for at følge venstre og de konservative i deres argumentation, så man næsten fik fornemmelsen af, at skulle det hælde sig, at finansministeren fandt ud af, at det er en udmærket idé med et særligt fagforbund for rutebilchauffører, så ville det ærede medlem frygte for, at det skulle give uro på arbejdspladserne. Sådan kunne man i hvert fald meget nemt forstå det ærede medlems udtalelser. Jeg er sikker på, at det ville i hvert fald ikke ske.

Lad os tage sagen som helhed og prøve på at se, hvad vi kan lære af den. Jeg synes, den højtærede finansminister har givet os et særdeles rimeligt og fornuftigt svar. Der er fra forespørgernes side, og jeg mener med en virkelig frygtløshed, spurgt, om man ikke kunne fremskaffe ensartede retningslinjer. Jeg er ganske enig med den højtærede minister i, at de overordentlig forskellige organisationer, der er tale om, skal behandles på den måde, som deres struktur hver for sig rimeliggør det, og med en retfærdig og rimelig smidighed. Det er langt bedre end ensartethed, som det så smukt kaldes — et begreb, som det bliver uhyre vanskeligt at finde en fornuftig formel for. Der er da heller ikke nævnt væsentlige eksempler på felter, hvor ensartethed er ønskelig i et sådant omfang, at forespørgslens generelle karakter er rimeliggjort.

Spørgsmålet om pligtigt tilhørsforhold i en arbejdsløshedskasse er, som den højtærede minister har fastslået det, en helt naturlig ting. Jeg hørte nu, at det ærede medlem hr. Aage Fogh fandt ud af, at det kunne vi så passende bruge resten af eftermiddagen til at snakke om. Det er meget muligt, at spørgsmålet om arbejdsløheds-

kassernes organisation trænger til ved en eller anden lejlighed at blive gået igennem. Det kan de fleste ting her i landet, men det er ikke sikkert, at det er folketinget, der skal tage den sag op. Der er ikke specielt noget i denne forespørgsel, som kan drage arbejdsløshedskassernes forhold ind i synsbilledet. Så vidt jeg har forstået — men det er muligt, jeg for en gangs skyld skulle have misforstået det — er det ikke det, som er problemet i den foreliggende sag. Vi synes, det er rimeligt, der er en tilknytning til arbejdsløshedskasserne som en fast ting inden for arbejdsmarkedet her i landet, og det er da vist også nok det, som de fleste arbejdere vil føle sig tryggest ved. Det er da også ganske betegnende, at i de nye organisationer, som er blevet dannet i de senere år, har man syntes, at en arbejdsløshedskasse var en naturlig og rimelig ting at få oprettet, også på områder, hvor arbejdsløshed ikke ligefrem var noget, der truede lige om hjørnet.

Lad os gribe fast om nælden og sige, at det, som egentlig er meningen fra forespørgernes side, er, at man vil antaste det, som er en mere eller mindre eksklusiv ret til at være organiseret i en eller anden faglig organisation. Der ligger det jo faktisk sådan — jeg kan ikke se det anderledes — end at langt det overvejende flertal af beskæftigede her i landet synes, det er en rimelig og naturlig ting, at de hører til en eller anden organisation, der dækker deres område. Det er en helt enkel ting, og det er overordentlig sjældent, der kan være tvivl om, hvad det skal være for en organisation.

Altså, hvad angår selve forespørgslen, sådan som den er stillet, kan jeg ikke se andet, end at den højtærede minister har svaret overordentlig præcist og rimeligt, og dermed kunne man have ladet sagen fjerne fra folketingets almindelige repertoire. Men når vi nu har fået sagen op, kunne der dog måske være grund til, selv om vi ikke kan støtte forespørgerne i deres principielle ønsker, at tilføje nogle enkelte ord dels i almindelighed og dels om denne specielle sag.

I al almindelighed må det siges, at de faglige organisationer, som staten forhandler med — næsten de fleste af dem — er eksklusive for medlemmer med offentlig ansættelse. Der er mange af disse organisa-

[Morten Lange.]

tioner, der er ret unge, og de er under en stadig strukturændring og i færd med at finde en rimelig afgrænsning. Jeg synes, det kunne være på sin plads her at nævne, at vi fra disse organisationers side ligefrem må udtrykke vor overordentlige respekt for, at de pågældende ministerier overhovedet kan finde ud af, hvad for en organisation der lige i øjeblikket er den, som efterhånden er vokset op til at blive forhandlingsmoden, for det kan ærlig talt være et noget broget billede. Ministerierne har vist en overordentlig tilpasningsevne, og havde man ikke vist den, tror jeg ikke, det var lykkedes at få nogle, skal vi sige individualistiske personer som dem, der tit findes i disse statsansatte grupper, til at slutte sig til disse forskellige organisationer. Det har for mig været opmuntrende at se, hvorledes staten har vist elasticitet på dette område. Det har vist, at staten har været interesseret i at forhandle med virkelig effektive partnere, som sikrede sig et mandat ved at føre rolige og fornuftige forhandlinger med sine arbejdsgivere.

Det er selvfølgelig et noget andet forhold på de områder, hvor staten har ansat eller beskæftiger folk inden for fagområder, som naturligt hører ind under Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund. Her har vi helt andre forhold. De organisationer, man der forhandler med, er meget gamle organisationer — de fleste af dem er det da — og det kan godt være, at i hvert fald fra begyndelsen er de færreste af dem oprettet med det sigte, at de skulle forhandle med staten om noget som helst. Måske kan der også findes tilfælde, hvor disse organisationer har en noget stivnet grænsedragning, hvor der er kommet nye arbejdsformer eller nye ansættelsesforhold ind, eller hvor udviklingen i det hele taget har virket. Jeg er ikke i tvivl om, at den slags problemer opstår for en hvilken som helst organisationsstruktur og sikkert også for De samvirkende Fagforbund.

Den højtærede minister har naturligvis både reelt og formelt ret i, at i sådanne tilfælde må staten optage forhandlinger med den eksisterende organisation, det kan ikke være op til staten at sidde og vogte på, om en eller anden udvikling skulle være sket,

således at den hellere skulle give sig til at snakke med nogle andre. Det kan blive en, i hvert fald overordentlig speget sag, hvis ministerierne skal stilles sådan i forhandlingerne. Det er formentlig ligesådan, som det vist nok er for ægteskaber, i hvert fald for alle, der stiftes her i landet, at skal der ske en skilsmisse, som er offentligt respekteret, skal den ske reelt og ved retslig afgørelse, ikke blot ved, at man hører, at parterne vistnok er rendt fra hinanden. Det er ikke tilstrækkelig baggrund for, at der opstår et nyt retsforhold. Jeg må derfor sige, at sådan som den højtærede minister har stillet det op, må man acceptere det, det er en korrekt og rimelig fremgangsmåde. Men selv om det er korrekt og rimeligt, har det selvfølgelig også ligesom de nævnte ægteskabs-sager sin begrænsning, og det er måske dér, man kunne tage spørgsmålet op, om ikke det, som folketinget kunne gøre, nu sagen er bragt op for os, er ikke at vedtage en bombastisk dagsorden om, at det er frygteligt, at ministeren har opført sig, som han måske har gjort, eller om, at nu skal vi have organisationsfrihed her i landet eller noget som helst andet, men måske i al beskedenhed at give de ministre, der har forhandlinger af denne type, det ganske stilfærdige og besindige råd, at skal der føres forhandlinger på et eller andet område, hvor de har indtryk af, at de pågældende forhandlere har et mandat, der måske er blevet lidt for tyndt af en eller anden grund, om de så ikke kunne tage andre med sig til de forhandlinger.

Vi har noget her i landet, som hedder forhandlingsret; det er meget dubiøst, når nogen påberåber sig den; det er noget, man bærer frem fra tid til anden og siger, at det er en ganske særlig og ukrænkelig ret. Jeg har haft en ganske henrivende oplevelse med forhandlingsretten. Engang havde jeg repræsentationen for en organisation, som ikke havde noget i den retning. I den anledning tog jeg en telefon og ringede til en meget højtstående embedsmand i finansministeriet og spurgte, hvordan det lå, om vi ikke snart skulle have noget mere i løn. Det var et fornuftigt spørgsmål. Jeg fik til gengæld det modspørgsmål, om vi havde forhandlingsret fra vor organisation. Jeg sagde, nej, det tror jeg ikke vi har. Så fik jeg det svar, som

[Morten Lange.]

Jeg vil give den højtærede minister med i lommen til given lejlighed: nå ja, men så kan vi jo da til gengæld snakke om det. Det er i virkeligheden i dette land løsningen på en forfærdelig masse problemer. Det er en løsning, som svarer til, hvad folk her i landet forventer af de højtærede ministre og deres embedsmænd. Det er sjældent, at der er en så alvorlig kløft mellem organisationerne, at det ikke kan være gavnligt, hvis der findes en minister eller en kontorchef, som har det fornuftige synspunkt, at er der ikke forhandlingsret, kan man i hvert fald snakke om det. Men det er fuldstændig rigtigt, hele problemet er lagt op til en større og meget mere aktuel debat, bare ingenlunde sådan som forespørgerne har stillet det op, og derfor er jeg ikke begyndt fra den ende.

Der er meget mere alvorlige spørgsmål end bare det, om man kan tillade, at en enkelt gren af et fagforbund får selvstændig status. Det virkelige spørgsmål er spørgsmålet om indførelse af et industrielt demokrati, et demokrati i ansættelsesformen også under staten, et spørgsmål, som man i virkeligheden har tænkt forbandet lidt over i det hele taget. Det er et vitalt problem i fagbevægelsen i dag, og hvorfor man ikke i langt højere grad inden for de områder, staten har oversigt over, er begyndt for alvor at tage disse problemer op, kan man nok undre sig over, for det er nok et af de steder, hvor det er mest nærliggende.

Nu skal jeg ikke følge de ærede medlemmers tradition og give mig til at ride min egen kæphest, hvad jeg synes egentlig kunne være hyggeligt at snakke om resten af dagen. Jeg skal dog ikke lægge skjul på, at når der kommer problemer som dem, der har fået forespørgerne til at stille deres forespørgsel, skyldes det formodentlig, at statsansættelsesformen aldrig nogensinde er blevet fulgt op med et virkeligt forsøg på at give en medindflydelse, en demokratisk status til de ansatte i de forskellige dele af statens virksomhed, som svarer til, hvad et moderne industrielt demokrati kræver. Når man ikke gør det, får man problemer fra tid til anden, som f. eks. det nævnte, og så længe man ikke har fundet en rimelig løsning på det,

vil jeg håbe, at man kan komme uden om det, om ikke på anden måde, så ved at snakke om det.

Grøndahl: Den direkte baggrund for denne forespørgsel — bortset fra tidligere episoder — opstod efter min mening ved anden behandling af lovforslaget om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring den 23. maj 1962, da såvel det ærede medlem hr. Ninn-Hansen som jeg gik stærkt imod, at statslige institutioner kunne tvinge de ansatte til at være medlem af en bestemt fagforening eller en bestemt arbejdsløshedskasse. Af et bilag til betænkningen fremgik det, at af de adspurgte 37 grupper, der er omfattet af statens overenskomster, er der 8, der i realiteten har bundet sig til kun at ansætte medlemmer af en bestemt fagforening, og af de 37 er der 17, der stiller krav om medlemskab af en bestemt arbejdsløshedskasse.

Jeg udtalte om dette bl. a. følgende — Folketingstidende 1961-62 sp. 4977 —:

„Finder den højtærede minister, at en sådan favorisering og dermed udelukkelse af alle andre vedrørende statsinstitutioners overenskomster er forenelig med ånden i et demokratisk samfund? Der forsesømmes jo sjældent nogen lejlighed herhjemme til ikke temmelig højtlydt at rose os af, at vi er et sådant samfund; ministerens eget parti har jo oven i købet det demokratiske som partiskilt.“

Det er vort standpunkt, at al forskelsbehandling skal søges undgået, og at ingen må tvinges til at være medlem af en bestemt fagforeningsgruppe eller en bestemt arbejdsløshedskasse.

Ved tredje behandling af samme lovforslag kom nu afdøde finansminister Hans R. Knudsen ind på samme spørgsmål, og foruden at omtale Esbjergdommen fra 1932 og Århussagen fra 1958 udtalte ministeren, at eksklusivbestemmelser om medlemskab af en fagforening muligvis ikke ville være lovligt på et hvilket som helst område, men at det ikke er rigtigt, når man generelt vil frakende sådanne bestemmelser gyldighed, og at de bestemmelser, der foreligger, i praksis efter hans mening ikke kunne angribes. Med hensyn til eksklusivbestemmelserne vedrørende krav om medlemskab af en arbejdsløshedskasse udtalte ministeren, at den be-

[Grøndahl.]

tragtning, at bestemmelserne skulle være udtryk for et ulovligt formål, må anses for urigtig, men ministeren udtalte ikke sin opfattelse af, hvorledes han så på kravet om medlemskab af en bestemt arbejdsløsheds-kasse. Vi hørte i dag med interesse, hvorledes den nuværende højtærede finansminister be-dømte dette forhold.

Den 12. december 1962 havde det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen et spørgsmål til forsvarsministeren angående hærens, søværnets og flyvevåbnets civile funktionærer og deres forhandlingsret, og den 16. januar 1963 havde det samme ærede medlem et spørgsmål til ministeren for offentlige arbejder vedrørende forhandlings-retten om overenskomst for det nystartede fagforbund af chauffører ved de danske statsbaners rutebiler; til trods for at det i realiteten drejer sig om nøjagtigt de samme principielle fagforeningsstridsspørgsmål, er de to ministres afgørelser i klar modstrid, som også nævnt af andre ærede ordførere, idet den ene minister hævder, at det er såre naturligt, at der er to organisationer, der kan forhandle om samme overenskomst, medens den anden minister lige så stærkt hævder, at det må være skadeligt for statsbanerne og deres kunder at have to organi-sationer, der skal forhandle.

Efter hvad der er blevet mig meddelt, har generaldirektøren for statsbanerne over for det nystiftede forbund af chauffører ved DSBs rutebiler udtalt, at de chauffører, der ikke fortsat blev stående som medlemmer af Arbejdsmændenes Arbejdsløshedskasse, ville blive afskediget. Om denne udtalelse senere er blevet modereret, ved jeg ikke, men forhandling efter forhandling har hidtil ikke bragt noget som helst resultat, og den mægtige Arbejdsmændenes Arbejdsløshedskasse og det pågældende fagforbund står indtil i dag som ubestridt sejrherre, bravt bistået af ministeren.

Sådanne forhold bør ændres, og vi er enige i, at finansministeren foranlediger, at der fastlægges ensartede retningslinjer for statens afslutning af overenskomster med faglige organisationer, og at disse overenskomster ikke kræver, at de ansatte skal være medlemmer af bestemte faglige organisatio-ner eller bestemte arbejdsløshedskasser.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg vil gerne først sige til de ærede medlemmer, der har været inde på det spørgsmål, at jeg ikke for min part vil kunne billige, at der bliver tale om afskedigelse af de pågældende rutebillechauffører, i alt fald ikke hvis det begrun-des med, at de er medlemmer af den nye organisation og ikke af Dansk Arbejds-mands- og Specialarbejder Forbund, og natur-ligvis heller ikke af, at der sker lønnedset-telser eller afkortning af opsigelsesvarsel og hvad der ellers blev nævnt i så henseende. Det er mig ikke bekendt, om der ved diskus-sioner mellem statsbanerne og den pågæl-dende organisation er blevet anvendt ud-tryk, der har kunnet tydes i den retning. Så vidt jeg har kunnet følge med, er der da i hvert fald ikke i praksis sket noget som helst i den retning, og det mener jeg altså heller ikke kan komme på tale. På den anden side: når de ærede medlemmer var ængstelige for, hvad der var fremsat af trusler denne vej, så kunne det måske inter-essere mig at høre, om de trusler, som fra chaufførernes side er fremsat om strejke, om de ikke interesserer. Det plejer jo ellers de ærede medlemmer at være yderst følsomme over for.

For mig at se må de afgørende betragt-ninger i dette forhold vedrørende rutebil-chaufførerne være dels dette, at der er tale om et bestående overenskomstforhold — og det adskiller denne sag afgørende fra sagen fra forsvaret — og dels at Dansk Arbejds-mands- og Specialarbejder Forbund har ikke 1 000, eller hvor mange chauffører det nu er, men 7 000 ekstraarbejdere af forskellige kategorier beskæftiget ved statsbanerne, og jeg kan ikke finde det urimeligt, at man fra statsbanernes side må se dette forhold under ét og i lyset af det, det drejer sig om, nemlig et hidtil bestående overenskomstforhold.

Det forekommer derfor mig, at løsningen på denne sag — og så kan man jo godt an-tage det ærede medlem hr. Morten Langes metode, at man snakker om tingene — at løsningen på denne sag må være, at de på-gældende chauffører kommer til rette med det forbund, de er gået fra. Jeg vil tro, at det ikke skulle være aldeles udelukket. Jeg ved ikke, om det er rigtigt, men jeg har i hvert fald ladet mig fortælle, at vi på dette punkt har samme fænomen, som vi så inden

[Finansministeren.]

for forsvarrets område, tilfælde af dobbelt medlemskab. Det kunne jo tyde på, at der var visse muligheder, og jeg synes, at det var denne vej, man skulle prøve at gå, også fordi jeg i almindelighed, til trods for hvad jeg har haft at gøre med forsvaret, ikke er tilhænger af en alt for stærk opsplitning i organisationer. Jeg var virkelig meget ked af, at man ikke kunne løse problemet for materielgruppen på en anden måde end den, der blev løsningen, og som jeg har opfattet som en nødløsning, som bedst tilgodeså de specielle forhold dér. Jeg må i øvrigt sige, at de almindelige synspunkter, som jeg anlagde, som jeg gav udtryk for i min redegørelse, dem vil jeg naturligvis stå ved. Jeg må altså holde for, at man ikke kan parallelisere de to sager på den måde, som det er sket fra visse sider under denne debat.

Må jeg så, idet jeg hermed mener også at have givet et svar til det ærede medlem hr. Viggo Hauch, sige, at jeg synes ikke, det ærede medlem skulle have draget det synspunkt ind, at kernepunktet i sagen jo dog var, om ikke hensigten fra regeringens eller fra de pågældende ministres side var at styrke den socialdemokratiske fagbevægelse. Jeg må sige, at da jeg hørte det, og ikke mindst da jeg hørte dette meget gamle citat: Er De socialdemokrat, ja eller nej? — blive taget frem, var det, ligesom jeg lavede lidt op og sagde til mig selv: så ved vi, hvor vi er henne, så ved vi, hvad meningen med denne diskussion er. Jeg synes oprigtig talt, at det ærede medlem i afgørende grad har, hvad skal jeg sige, svækket indtrykket af, hvad der måtte være det saglige formål med at rejse denne forespørgselsdebat. Det giver jo en mistanke om, at det egentlige i sagen ikke er, at man vil varetage menneskerettigheder, organisationsfrihed o. s. v., men politisk at komme os til livs på området for samarbejde mellem fagbevægelsen og socialdemokratiet. Jeg synes derfor, det var en fejl af det ærede medlem.

Til det ærede medlem hr. Aage Fogh skal jeg, idet jeg i øvrigt skal afstå fra at gå ind i en diskussion om visse andre ting, der er draget ind i debatten, sige, at i alt fald en undersøgelse, der tangerer de spørgsmål, det ærede medlem rejste, en undersøgelse, der drejer sig om ansættelsesforhold for ikke-

tjenestemænd, har jeg ved en tidligere lejlighed lovet finansudvalget, og der er altså et undersøgelsesarbejde i gang, som måske nok i hvert fald i nogen grad dækker de ønsker, det ærede medlem fremsatte i dag.

Ordføreren for forespørgerne (Havnstrup Clemmensen): Må jeg først til det ærede medlem hr. Helge Nielsen sige, at det ærede medlem var jo ikke ligefrem ordrig, når det gjaldt de konkrete spørgsmål vedrørende rutebilfolkene og forsvarrets materielpersonale. Det ville være en overdrivelse at påstå, at der kom for mange og klare udtalelser om de rent principielle problemer, der ligger i denne side af forespørgslen. Jeg forstod, at det ærede medlem henviste til den højtærede minister, og så var dermed al ting sagt, ud over at der blev stillet et ganske konkret spørgsmål til i hvert fald min ringhed: ønsker man uro på arbejdsmarkedet, navnlig på et så væsentligt punkt som trafikken? Det vil efter min mening være en overdrivelse at påstå, at det var et særlig begavet spørgsmål, men jeg tror, man i hvert fald har lov til at understrege, at det kan vel ikke være således, at man argumenterer i et demokratisk fagretligt spørgsmål om, hvilke grupper der i den pågældende organisation kan lave mest uro på arbejdsmarkedet, og så for at undgå for megen uro giver forhandlingsret til de mest urolige. Det kan ikke være rimeligt, og det kan ikke være rigtigt, og jeg går ud fra — den højtærede minister var også lidt inde på spørgsmålet — at der kan dog vel ikke være nogen principiel forskel på aktionsretten for de forskellige grupper inden for statsbanerne på dette område.

Mit parti ønsker naturligvis i allerhøjeste grad ro på arbejdsmarkedet, men vi føler os ikke overbevist om, at man lettest skaber denne ro ved at tilgodese de store stærke forbund i forhold til de mindre områder, der her er tale om.

I øvrigt må jeg måske henlede det ærede medlem hr. Helge Nielsens opmærksomhed på, når vi kommer ind i debatten om eksklusivbestemmelser, at det må vel være naturligt og rimeligt at stille særlig stærke krav fra det offentliges side på dette område. Det må være helt naturligt. Og det var i hvert fald ikke rigtigt, når det ærede medlem for-

[Haunstrup-Clemmensen.]

tolkede forespørgernes motiver således, at det bare var retten til uorganiserede arbejdere, der var tale om. Hvis det ærede medlem havde læst forespørgslens formulering, ville det ærede medlem vide, at der netop var stillet spørgsmål om bestemte fagforeninger og bestemte arbejdsløhedskasser.

Til det ærede medlem hr. Aage Fogh, der afgav sin erklæring under den ene eller den anden form, vil jeg gerne sige, at jeg med meget stor interesse lyttede til udtalelsen om, at det kunne være rimeligt, at disse rutebilchauffører fik forhandlingsret. Det ærede medlem sagde det i den moderate form, der er det ærede medlem egen, men jeg kan fuldt og helt tilslutte mig denne betragtning. Jeg har indtryk af, at noget ganske tilsvarende gælder for en række af de andre ærede ordførere, og jeg går da ud fra efter parlamentarisk praksis, at den højtærede finansminister lægger sig dette på sinde. Når der altså fra et flertal her i salen er tilkendegivet et ønske om, at det kunne være rimeligt, at disse rutebilchauffører fik forhandlingsret, så håber jeg, at den højtærede minister vil tale med sin kollega, den højtærede minister for offentlige arbejder, og ikke sidde denne henstilling fra et flertal i det høje ting overhørig.

Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger til det ærede medlem hr. Morten Lange, der med vanlig beskedenhed udtalte, at det ærede medlem måske for en gangs skyld skulle have misforstået sagen; det synes jeg i og for sig var ganske rigtigt karakteriseret. Der er efter min bestemte opfattelse ikke nogen grund til at klandre andres motiver. Det kunne måske være naturligt at understrege, at der netop på dette område er tale om principper, også vedrørende den enkeltes organisationsret.

Jeg vil gerne til sidst også takke den højtærede finansminister for udtalelserne om, hvad ministeren ikke billigede. Den højtærede minister bagatelliserede måske spørgsmålet om de trusler, der var rettet mod rutebilchaufførerne. Jeg vil meget henstille, at man også i finansministeriet så på denne sag, så på de konkrete akter, så på de brevskaber, der var udvekslet, så tror jeg, at den højtærede minister ville have anvendt en anden stemmeføring og et andet tone-

fald; men jeg vil altså gerne understrege, at det er vigtigt på dette område, at man respekterer de henstillinger, der fra et flertal her i salen er kommet til udtryk, at man tager hensyn til, at det kunne være rimeligt og naturligt netop at give chaufførerne denne forhandlingsret.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg vil gerne i anledning af det ærede medlems sidste udtalelse om de påståede — jeg bruger stadig udtrykket „påståede“ — trusler om afskedigelse m. v. sige, at i de udtalelser, jeg her fremsatte derom, er — det være sagt for en ordens skyld — ministeren for offentlige arbejder helt enig.

Det ærede medlem var inde på nogle betragtninger om, hvad der gav uro eller ikke uro, og jeg kan være enig med det ærede medlem i, at det er et spørgsmål, som man skal behandle med en vis forsigtighed, men jeg ville i al fald nære nogen bekymring for statsbanernes vedkommende for forholdet til deres store stab af ekstraarbejdere, hvis det uden videre var sådan, at man, hvad skal jeg sige, gav plads for en udvikling i retning af en opsplittning på en række organisationer på dette område. Jeg må derfor fastholde det synspunkt, at vejen til løsning må være, at man finder en orden, således at de pågældende kan få den forhandlingsret, der er tale om, via deres oprindelige forbund. Jeg tror, det er ad den vej, sagen skal løses, og ikke ved at man tilskynder en udvikling i retning af et yderligere opsplittet organisationsområde under staten. Det er vanskeligt at håndtere i forvejen og kan derfor være vanskeligt at indordne under såkaldt ensartede retningslinjer, og derfor synes jeg, at denne betragtning skulle med under denne debat.

Viggo Hauch: I anledning af de bemærkninger, som de ærede medlemmer hr. Morten Lange og hr. Aage Fogh har fremsat om, at de sager, der ligger til grund for denne forespørgsel, var noget små — det ærede medlem hr. Aage Fogh tog dog det hensyn til de 700 chauffører, at han pointerede, at det var i den storesammenhæng, denne sag var for lille — vil jeg gerne sige, at det er selvfølgelig også for at få en efter vor mening rimelig løsning på disse to sager, at vi har

[Viggo Hauch.]

rettet forespørgslen, men det er så sandelig mere af rent principielle grunde, og derfor er jeg egentlig ked af, at den højtærede finansminister næsten med forargelse i stemmen sagde, at jeg ikke skulle have draget visse politiske ting ind i min tale. Det tror jeg den højtærede minister tager fejl i. Når jeg har draget dem ind, er det jo, fordi jeg dermed giver udtryk for en ikke så lidt udbredt opfattelse i befolkningen.

Jeg fremhævede udtrykkelig i min tale, at det nære gensidige samarbejde mellem socialdemokratiet og fagbevægelsen har været til bedste for begge parter, og det er slet ikke dette samarbejde, jeg vil til livs, det er vildskuddene på dette samarbejde, og det tror jeg ikke vi behøver at skifte så forfærdelig mange flere ord om. Jeg indrømmer, at det ærede medlem hr. Helge Niensens betragtninger fik mig til at tænke mere på det, end den højtærede finansministers tale gjorde det, men efter at jeg har hørt den højtærede finansministers svar til os, og efter at jeg har lyttet til debatten her i dag, føler jeg mig fuldstændig overbevist om, at også denne lille uoverensstemmelse, som her til sidst kunne synes at komme imellem os, kan jævnes i allerbedste forståelse. Men det er da ganske klart, som der også er redegjort for af det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen, at vi med interesse vil følge den højtærede ministers videre vej i denne sag.

Må jeg så sige, at det faldt også i god jord hos mig at høre det ærede medlem hr. Aage Fogh, både den rent principielle, forsigtige tilslutning, han gav vore synspunkter, og også det, han sagde om, at vi muligvis skulle se på hele opbygningen af arbejdsløshedsforsikringen, for vi ved jo godt, at det netop er samspillet mellem arbejdsløshedsforsikringen og fagforbundene og al det dér, som har givet en hel del af vanskelighederne, og jeg tror, jeg kan tilsige mit partis medvirken til at komme til et resultat. Vi har jo længe arbejdet for, at vi skulle have en

ændring, eventuelt en hele landet og alle lønmodtagere omfattende arbejdsløshedsforsikring — eller for vor skyld også gerne noget andet, hvis vi kan finde andre og bedre metoder til løsning af dette spørgsmål — og kan der ud af denne debat og det ærede medlem hr. Aage Foghs indslag i den komme en påvirkning, der kan bringe os i den retning, tror jeg, at debatten bl. a. af den grund ikke har været uden betydning.

Hvad angår opsplnitning, kan jeg sådan set godt forstå den højtærede finansministers betragtninger, men jeg vil gerne sige, at jeg — og det samme tror jeg gælder det konservative parti, for vi har skrevet det i den betænkning, som blev afgivet af ansættelsesudvalget — jeg tror ikke, vi vil være fremmede for den tanke at overlade de forhandlingsberettigede tjenestemandsoorganisationer forhandlingsretten for samtlige under staten beskæftigede arbejdere, det være sig tjenestemænd eller løst ansatte.

Ordføreren for forespørgerne (Haunstrup Clemmensen): Jeg vil blot ganske kort sige, at jeg ville have hilst det med meget stor glæde, om den højtærede ministers betæneligheder vedrørende opsplnitning på små områder var kommet til udtryk på forsvarsministeriets område, og jeg synes, det havde været lige så værdifuldt og naturligt, om man havde erkendt, at netop statsbanernes rutebilfolk udgør et ganske afgrænset overenskomstområde. Det kan ikke være ministeren ubekendt, at der findes en selvstændig overenskomst netop for disse medarbejdere. Der kunne man passende have taget hensyn til det klare flertal på disse områder.

Endelig vil jeg sige, at jeg har forstået det således, at der kun fra socialdemokratiets side her i salen virkelig er givet et forsvar for den højtærede minister for offentlige arbejders stillingtagen vedrørende rutebiljerne; det beder jeg den højtærede finansminister være meget opmærksom på.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Finansudvalget har afgivet betænkning over forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1963 til 31. marts 1964.

Eksemplarer vil blive omdelt.

I skrivelse af dags dato anmoder folketingsmand Carsten Raft om, at der må blive tilstået ham sygeorlov indtil videre, og om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 27. februar, kl. 9 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Carsten Raft.*
- 2) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Carsten Raft.*
- 3) *Første behandling af:*
Forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om pris- og avancestop.

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om bunden opsparing for skatteåret 1963-64.

7) *Spørgsmål til ministrene.*

Mødet hævet kl. 17²⁸.

65. møde.

Onsdag den 27. februar kl. 9.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Carsten Raft.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik derefter til:

Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Carsten Raft.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at stedfortræderen indkaldes. (Ophold). Det er vedtaget. Proprietær Juul Madsen vil herefter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster.

(Lovforslaget (nr. 108) findes i tillæg A. sp. 865, fremsættelsen i tidenden sp. 2949).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 4-6 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

(Lovforslaget (nr. 102) findes i tillæg A. sp. 829, fremsættelsen i tidenden sp. 2955).

Første behandling af forslag til lov om pris- og wancestop.

(Lovforslaget (nr. 101) findes i tillæg A. sp. 825, fremsættelsen i tidenden sp. 2957).

Første behandling af forslag til lov om bunden opsparing for skatteåret 1963-64.

(Lovforslaget (nr. 103) findes i tillæg A. sp. 833, fremsættelsen i tidenden sp. 2960).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Hans Rasmussen: I den strukturelle udvikling, som Danmarks erhvervsliv er inde i, og som også har givet os muligheder for at holde fuld beskæftigelse, bliver det sikkert nødvendigt, at vi fremefter, når det drejer sig om lovforanstaltninger, der tager sigte på landets økonomiske liv, ændrer vore fremgangsmåder fra de hidtil anvendte.

Vi har jo både i slutningen af 40erne og gennem 50erne haft en skiftende kriselovgivning, der navnlig tog sigte på at rette vor valutabalace op. Hensigten hermed var, at vi ikke en skønne dag stod i den situation, at vore muligheder for at skaffe fremmed valuta langsomt udløb, medførende, at vi ikke var i stand til at hjemkøbe de råstoffer og halvfabrikata, der var nødvendige for at holde virksomhederne i gang såvel inden for dansk landbrug som inden for dansk industri. Disse kriseforanstaltninger har også været medvirkende til at afhjælpe de opståede vanskeligheder, og på et vist tidspunkt havde vi endog indtjent et ikke ubetydeligt beløb til valutakassen, som gav en større sikkerhed og tryghed inden for erhvervslivet, og som muliggjorde investeringer i et stort omfang, bl. a. i forbindelse med de afskrivningslove, som folketinget gennemførte i 1957.